

miar /bujna fantazja-/może skrzywić rozwój osobowości.Trentowski czyni w tym miejscu głęboką uwagę, że ograniczać zbyt rozwój umu /fantazji/ można rozwojem rozumu/wiedzą pojęciową/.

Rozsądkiem, nazywa Trentowski władzę sądenia, w czym szczególną rolę odgrywa pamięć.

" Sąd doskonały opiera się na przeszłości. Pamięć więc jest od rozsądku nieodstępna, jest jego dowodem, żywotnym magazynem, twierdzeniem, ciałem.... Jak ciało do duszy, jak zmysłowość lub wyobrażenia do umu, tak pamięć do rozsądku." 41/

Wytworem działania rozsądku są sądy, wyrażające się w zdaniach. Rozsądek, jako źródło krytycznego myślenia, wymaga harmonijnego współdziałania wszystkich innych władz poznawczych i znaczenia rozwijania go zostało w Chowaniu mocno zaakcentowane.

Umysłem nazywa Trentowski całość umysłowego poznania, porządkującego wszystko przy pomocy pojęć według naczelných idei. Um i rozsądek wchodzi więc w skład umysłu, a łączy się on zarazem najściślej z rozumem, dostarczając mu materiału pojęciowego jako uogólnione doświadczenie.

Rozwój umysłowości następuje dopiero w wieku dojrzłym. Zaczyna się zazwyczaj między 18 -ym a 25- ym rokiem życia. Najistotniejszą cechą tego rozwoju jest, według Trentowskiego, oryginalność i samodzielność umysłu, dążącego do późni poznania. Radzi go też rozwijać tak, aby osiągnął tę samodzielność i nienasyconie dążyć do poznania prawdy, nie odrywając się od doświadczenia i kształtując swoje władze poznawcze.

" Całość ", którą Trentowski postuluje rozwijać w istocie wychowanka, odnosi się do jego jaźni, jako jedynie i rzeczywiście istniejącego połączenia ciała z umysłem /realności z idealnością/. Całość ta jednoczy w sobie postulat rozwijania wszystkoci ciała i jednoci umysłu.